

משרד הדין והתורה - המחלקה לתרבות ותרניתעלון הדרכה לחודאת פרשת השבוע

ע"פ הגליונות של נחמה ליבוביץ

האזינו (חש"א-ל"ב)

ל"ב ט"ו-כ"ט

הבא ללמד את שירת האזינו יעסוק בחילה במבנה השירה כולה\* עסקנו בו בגליון האזינו חש"ו, וכן גם חש"ה שאלה א. וברעיונה העיקרי המבריה את כל חלקיה. (ע' גליון האזינו חש"ה-ט). ובבוא המורה לעסוק בחלק מחלקיה - ודבר זה הכרחי, שהרי אין להסתפק בשירה זו ברשם הכללי או ב"סכום", אלא יש להתבונן בפרטי הדברים - יעמיד קודם את החלק בהתייחסותו לכלל כולו ולצורך זה תשמש לנו בגליונו שאלה א.

וכן עשינו ביחס לחלקים אחרים של השירה. ע' גליונות האזינו חש"ב שאלה א. חש"ד שאלה א, ט"ו-ט"ז שאלה א, חש"ז שאלה א.

לשאלה ב 1 יש להעיר: הבעיה הפרשנית כאן היא: האם במשפט הזיקה הנושא מתייחס אל נושא של המשפט העיקרי כאל נושא - אף כי הוא רחוק ממשפט הזיקה, או האם הוא מקבל כנושא את המושא של המשפט העיקרי. (בבעיה כזו עסקנו גם בגליון בהר-בחוקהי שאלה א 7, רש"י כ"ה כ"ז ד"ה לאיש אשר מבר לו ודברי הרא"ם ובעל באר יצחק שהובאו שם).

לשאלה ב 3 עיין גם גליון תולדות תשכ"ה שאלה ג וועלון ההדרכה שם. המדרש מתייחס כאן למ"ם היתרון כאל מ"ם המוצא.

(עיין כדוגמה לתחילת פרשת עקב)

מדרש דברים רבה ג': " ברוך תהיה מכל העמים". אמר ר' חייא בר אבא: אין שבחה של מטרונא בשעה שמחלקת מקרובותיה אלא שמחלקת מצרותיה.

גם כאן נהפכה להם מ"ם היתרון למ"ם המוצא. וציור עליונות ישראל על הגויים נהפך לתמונת שלום ואהבה בין כל העמים, וישראל לא מבורכת יותר מכלן אלא מבורכת מפי כולן).

וידוע גם המדרש על הפסוק (תהל' קי"ט) "מכל מלמדי השכלת". ושוב נהפכה מ"ם היתרון למ"ם המוצא. (רש"י שם: "מזה למדתי קצת ומזה למדתי קצת").

לשאלה ד נביא בזה את דברי ר' וולף היידנהיים בפרושו לרש"י הבנת המקרא:

ר"ל שהתיבה מבנין קל והת"ו לסימן הנוכח והוא לשון שכחה כמו (איכה ג' י"ז) "נשיתי טובה" ודקדוק התיבה קשה. ... וכבר כתבתי בפרשת בלק (כ"ד י"ז) אצל "וקרקר" ובמקומות זולתו שיטת הקדמונים בתיבות כאלה. לכן "נשה" "ישה", "שהה" "השה" אין בעיקר יסודם כי אם השי"ן לבדו, ובנו העברים פעלים על ארבעת התכונות האלה. וכן "הגה", "יגה" כמו שכתב הרב בהושע ה' י"ג ד"ה ולא יגה מכם מזור (רש"י שם: לא יסור מכם מכאוב, ואומר אני מן התיבות ההפוכות, לשון (שמואל ב' ב') "כאשר הוגה מן המסילה; (ישע' נ"ט) "הורו והוגו מלב"; (משלי כ"ה) "הגה סייגים מכסף"). ובסוף צפניה (ג') י"ח ד"ה נוגי ממועד אספתי מן: אספתי את המוצאים ממועדי, שלא היו משמרים שבתות וימים טובים; נוגי - לשון הוצאה כמו (משלי כ"ה) "הגה סייגים מכסף", ואין שרש בתיבה אלא הגימל לבדה). ולכן מלת "חשי" נבנה על משקל "חיה", "היה", שנאמר מהם בהפסק מאמר תהי (איכה ג' ל"ז) "כי הוא אמר ויהי (תהל' ל"ג ט') וכן כולם.

לדברי הספרי המובאים ברש"י נביא בזה את דברי גור אריה לרש"י:

ואם חאמר: איך יתכן לומר, כי הם מתישים כוחו חס ושלום, והלא כתיב "אם חטאת מה תפעל לו" אמנם דקדוק לומר "שהם מתישין הכח", ר"ל הכח שהוא מאתו מתישין. לא חס ושלום שיהיו מתישין אותו ית', כי לא נאמר "מתישין אותו". ודע כי ענין זה, שכאשר יש מקבל יש נוחז. וכאשר אין מקבל דהיינו אין ישראל ראויים לקבל או כאלו אין כאלו מקבל, וכאשר אין מקבל יסולק כח הנותן, וזהו התשח כח, כי כאשר אין מקבל, או גם לא נמצא כח פועל - ודבר זה ענין נפלא כאד.

ע' גליון "שמעתין" תשכ"ה

מאמר ד"ר מושקוביץ על הוראת המקרא ומפרשו

נחמה ליבוביץ